

ХАЛЬМГ УНИ

Советск Союзин Коммунистический партии Хальмг танъгъчин боли Элст балгъсна комитетсин, күч-көлсчирин депутатын танъгъчин боли Элст балгъсна Советски газет

№ 22 (2855)

1957 дж. майин 25

Үннэ 20 деншг

Хальмг Советск литератур департаментын таалгъын

Чееджар келгддг туудж-түүкин олн-ämтнä билг эрдмийг хальмг келн-ämтнä ик элвэр меднä, түүнд дурта, түүг харм кевэр хадгъяна. Чееджар келгддг туудж-түүкин олн-ämтнä билг-эрдмийн совсн болгч, хурц келнä билгин ўлгур болгч, эврэнн геройческ эпос "Джаныгъран" хальмг улс кесг зун джилмүдин туршарт мартл уга, түүг зүркнэйн ёрун, энъяр кевэр хадгъядж, ўрн-урни збор болгъв.

Хальмг Советск литератур, ўннэ үнг-утхын, булгын, ўннэ делгрлти - чееджар келгддг туудж-түүкин олн-ämтнä билг-эрдмийн саллт уга бат залгъята.

Художественн образ кең-хайхларн, кев-янз боли жанр тасрхан угагъар хайсан цагтан, литературын келнä ке-сääгъин хайхларн, мана поэтн боли писательмүл, фольклор ўдай-хайсан - нердүнн медгддго авторумдарн дөнн-иöк авцхана.

Хальмг фольклор гисн-олн-ämтнä гүн, цеци ухани тоолврин збор, кесг зун джилмүдин эргид олн-ämтнä ўзин, медн ўвдлмудин туудж, эврэннэхиргэл-бääдлиг ясрулхин төлө кесн теднэй ноолдэр.

Бичгддж барлгдсан Хальмг Советск литератур, ўннэ келн-амтн, Алдр Октябрьск социалистический революциин хойн төрдж гарсн. Түрүнк революционн дуудиг, гражданск дайна цагт хальмгин түрүнк кавалерийск частьн дääчир билглж гаргъясан болдг. Тер дуд äмтнä йир таалта.

Хальмг кавалерийск частьн дääчирин дүүвр, залу зориуда ўлдлврмүдин тускар гаргъгдсан эн дуд олн-ämтнä седклуханла йир сääнэр ирлцхайн, тер учар чигн, эн дуудиг, утеегин агъуд, бидн, ода чигн сонъсцханавдн.

Экономикэн, культуран, эврэнн эрдм-сургъулан, билг-эрдмэн, эврэнн литературан цаарандын улм делгүллгэнд, мана танъгъчин ѡмн, хальмг келн-ämтнä ѡмн ѡрги ухаалгъ сактэй бääнä.

Хальмг келн-ämтн, танъгъчин цуг күч-көлсчир, ода, ўзгдэйд, көлдлжтэй, санан-седклн мел лавта.

Сонъсчвр

Хальмг, танъгъчин боли Ставропольск крайин багъчудин фестивальд орлцсан улс музыкин, дун-бингъин концерт кехмн.

Эн концерт "Родина" — кинотеатр майин 28 асхи 7 часла болхмн.

Хальмг танъгъчин культуриин управление.

Эрднин хув

Нег дацдэх ээджэн, хойр нүүднин нүлмсн күч күрч ядад, экрн уульджасиг Эрднүүр саанэр меднэ. Овдг deerэн суусн ачинн, ходжгээрлад хэдчлэн толгъагын илийн байдж, эмгн келнэ:

— Эрднүү минь, Эрднүү минь, ягъсн хув уга күн байжсбч? Юн гидг насн чамд байна?

Эрднүү шинъяан донтэ.

Гентки эмгнээс ачны сурлжана:

— Ээджээ, баав ягъла?

Уульджасн эмгн гентки зогсад, көвүг хойр ээмснэй бардад, нүүн талын ширтдэгтэйд, брчдан шахад келв:

— Экэн ягъсиг чамд медэд керг уга. Йклэгихлэ—килнц, ёнд байна гихлэ—брчны уга. Маниг хайцкад талдан залуд одла.

Эмгн игдэх келчэд, улм икэр асхрулад уулын. Зүгэр Эрднүү нег чигн нүлмсн гарч багш. Тер экрдэх ээджасн дакад сурв:

— Ээджээ, мини эцк ягъла?

Эцкчын ниднин онъярдэж одла,—гидг эмгиг келхлэг, эн ўгин утх, Эрднүү бичкин зүркиг шөвг мет хатхад, нүүнэй нүлмс асхруль.

Игдэд донгээр Эрднүү, джири негтээ эмг-эктэгтэйн хоюрун ончрэд улдсан мён.

Боль эмгн, Эрднүү хув уга гисн хаджгээр болдаж гарв. Хотна ёмтээн хойран байдалгийн медэд донгээр болв, эмгнээс чилдэх күрх гинги көдлмшиг. Эрднүү дола күрхлэ, колхозникүд икэд болад, школд оруулв. Көвүн сургъуль дасад, ухан улм орх дутман сандг билэ: „Эн ёмгнэй күргсн ач-тусиг би ягъдэх хэрүүлхв? Осдэж авсв—чилд-күчэн, медрл-сургъулан олн ёмтээн толаёнгнэв.“

Зүгэр Эрднүү сургъулан чилдэг эв болсн уга. 1944-ч джил далта ээджээ көдлдэг аргэхэн.

Уга болхлаг, көвүн школан хаяд, ўкр хэрүүлв. Аарн хойр джилин туршарт ўкр хэрүүлэд, даархиг чигн, бэлхиг чигн, ахиг чигн ўзэд, көдлмшиг цогчны тахшад, Эрднүү йосн залу болв.

Ниднин джилин түрүн хавар ал ээджээ, Эрднүү дуудад, хаджуудан суулгъучад, игдэх келв:

— Му ачм. Чамагъян нилхэсчны авн хаджудчны дахад хэлэгтэйд ювнав. Чамасн нег сургчм: намаг гарсн-төрсн газртм күрг. Ода найн хойрта нанд иткл уга, укаад чигн одхв. Газртан күрхлэ болх, хээрхн...

Эн тоотиг соњесн Эрднүүдэйн болсн ээджинь сурвирг күцэл уга байжд болшго болв. Эрднүүн гергн—Оля чигн буругисн уга.

Эдн 1956 джил майин аарн хойрт Көвүд гидг селэнд ирдэж буув. Газртан ирсн эмгн чидл ургъад, бер ач хойрасн түрүлдэг гүүгтэй, күцгэлдэг уга ювов.

Хальмгуд байнү?—гисн сурвирт, харгысн ёмтн ю келхэн медж ядад, толгъагын заальцхав.

Хальмгуд ирсн ёнъяг удаа уга селгъэр тарв. Селэнд ёмтээн энд-тендэс гүүлдэж ирцхэв: зэрмснэй өврмдэг кетгэд, зэрмснэй байр кецихэв.

Эргэд хурсн ёмтиг ээмэрн зааглад, зөгсн тирицгэй нег залу уралан гарч ирв. Тер гүүдэж ирдэж, эмгиг ўмсэд, келв:

— Манаахс менд ювдэг ирчэвтэй?

Эн ик байриг күцс бичхд күчр деерэн, газетд бактах байр чигн уга. Эмгиг, тер юн ач Эрднүү, беринь Оляг селн-селн ўмсн Шульгин Яков Артемович гидг күн.

Шульгин эдниг гертэн дахулдэж ирдэж, Ѣткн хальмг цаа чадад, ик гидг тоовр кев. Яков Артемовичийн эк-эцкчын чигн хальмг келиг ир саанэр меддэг байжд.

Көдлмшиг уга байжд дасад уга Эрднүү көдлмшиг хэйв.

— Энүнээ хол биш 4-ч совхоз байна. Тер юн директор үр Киселев көдлжэнэ. Мана хальмгийн ир саанэр меддэг күн, тер юн тал од,—гидж Эрднүү селгэг баг.

Овгнээ келсн худл биш байжд, совхоз маши багад, Эрднүүн бүлиг гурвдгч ферм деер авч ирв. Түрүн бдрасн авн көвүн, гергэн дахулдэж эрднүүшийн тэргийнд көдлэв. Тер көдлмшиг дуусгдхла ѿвснэ хуралгын Эрднүү Оля хойр көдлэв.

Эн цагла түрүн хальмгуд нүүдэж ирцхэв. Дорджеев Шеря гидг күн ирсн даругъян ах хөбчэр орв. Эрднүүн эн хөбчд, хо хэрүүлдгэр илгэв. Көвүн альдараан илгэв чигн буруу гидж келсн уга.

Төрски газртан ирсн хөбн чидлэн нёл уга көдлх кергтэй,—гидж Эрднүү ўурмүйтэн келдэвилэй.

Чикэр шундэж көдлсн хөбн, күүнээ көдлмшиг ўрдмн биш. Ямаран чигн зүсн-зүүл хар көдлмшиг кегтэйд ювсн бийн, Эрднүүн көдлмшин чинриг ёмт боли совхозин гардаачир мэлв.

Эн джил болсн суньгъврт Эрднүү поссоветд депутат суньгъгдэв. Ода Эрднүү поссоветин сеглэгтэй болдэж көдлжэнэ.

Эрднүү ода алдр Ленинэ тогтсан Коммунистическ партии зөвлөлдөр белдвэр кеджэйн.

Эврэнн ўни седклэри, эврэнн чик көдлмшиг Эрднүү Авалдыков бийнин алдр хуван тосхв.

АЛЕКСЕЙ БАЛАКАЕВ.

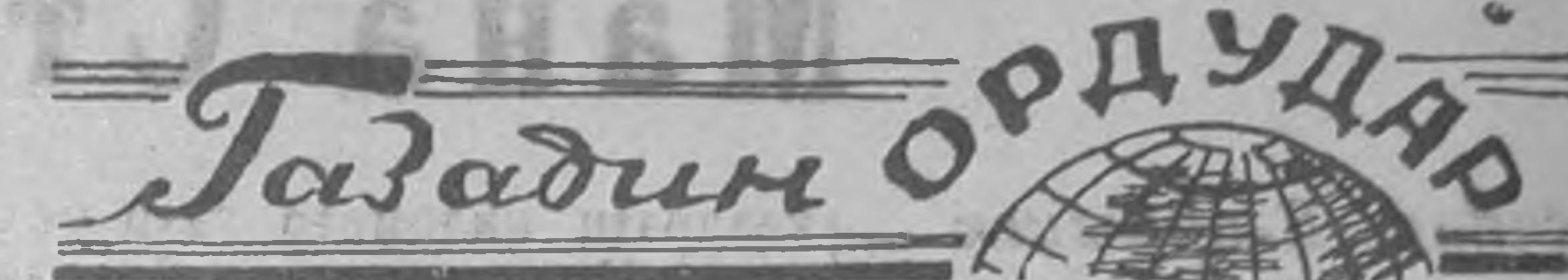
Сеглэгтмүйн семинар болв

Шидр, Хальмг таньгъчин күцэгч комитет Элст балын, районин күцэгч комитетин сеглэгтмүйд цуглудад семинар кев. Тер семинарт, районин заргъч суньгъхин тускар таньгъчин күцэгч комитетин инструктор үр Горкунов цаалгъэр баг. Тавн районд заргъч суньгъгдхин, тер учар өдгэ цагт мана эркн төр болхн—иуль сарин нег шич күртл тавн округ бүрдэгтэй, округ болгъэнд суньгъачин то-дигин авч, заргъч суньгъх көдлмшиг сан белдвэр кех кергтэй гидж үр Горкунов келв.

Семинарт күүндгэсн хойрдгч төрр, таньгъчин күцэгч комитетин заргъ бэрлгъэн секторин ахлач үр Жаркова, олон ёмтэй заргъ бэрдэж ордэж ирсн цаасдудт чикэр, хурдар, даруун хэргүүн цаалгъедж ёгчахин тускар келв.

Семинарт орцсн сеглэгтмүйд, дару-даруун иим семинар кедж, кергтэй-кергтэй берк төрмүйдээр цаалгъэр бэрлгъэн дэгд сан болхин, иим семинар цаарандын кеджэйх кергтэй гидж келцхав.

А. АСТАХОВ.

Ядерн селм уурулхмн

ЛОНДОН, майин 21. (ТАСС). Майин 20-д Кроли балгъен (Суссекс графств) байр газрин политическ боли общестьенн организацсн конференц болв, эн конференц политеческ хэлэцэрн олн зүсн улс, тер тоод лейбористск боли консервативн партьсин члед орлцхав. Ассошиэйтед Пресс агентствин занъгллгъэр болхла, конференц орлцачир, ядерн селм цаарандан сөрдж ўзлгъиг цаг түдэл

уга уурулхмн, дакал „ядерн селм сөрдж ўзлгъиг уурулхин боли тер селм кедгиг уурулхин тускар“ наст делкан орн-нутгуд хоорнд зөвшүйл кехиг күцхэй гидж английск правительствиг дуудсан шинидвр нег дуугъэр авцхав.

Эн шинидвриг донъяж босдж келцхэйн улс дунд архиепископ Чичестерск Белл боли нертэ ученн, бичэй Рибчи Колдер байцхэн.

Кенийд тустан байх зөв ёгхиг неклгъен

ЛОНДОН, майин 21. (ТАСС). Байрн улсын дунд (Кенийн туск) тустан байх зөв ёгхиг движень чанъгъэрджана гидж Наурыгъяс „Манчестер гардиан“—газетин корреспондент занъглв. Корреспондентин заавар болхла, Англь Кенийд күчэр ёгчсн конституц йоста чилд уга гидж эн джилин хавр суньгъгдсн Кенийн законодательн советин нэймн член—негмуд барлсн герчллгъндэн заав.

Ганын кев-авцар британс келн-амтнэ ни-ницицнгъү байцхэндээлээр Кенийд тустан байх зөв ёгхиг неклжэхэн тэрчллгъндэн темдгтэгъэр бичдэж. Түүнээ талдан герчллгъэрчсн улс Кенийд дайнай ба бүрдэхин туск зуран бийнээ аврлтан уагъэр бурушаджанас.

Майин 20 хонгт 500 шаху кермс Сүэцк каналар ордж гарв

ИСМАИЛИЯ, майин 21. (ТАСС). Оцклдур Исаиилд ниднин джил сентябрин 15-д эврэнн правительствин заавар, англайск, французск боли нань чигн газадин орн-нутгудин лоцманс гентки каналиг хаяд ювдэж одсн цагт, Сүэцк каналин көдлмшин хамгин күнд ѡдрумдт чадмг-чидмгэн саанэр медүлцхэйн. Ик баг лоцманст правительстви ачллгъ ёглгъэн байр болв. „За заслуги“ гидж мэдэлдэж Египетск 57, греческ 12 шоцманст ачллгъ.

Египетск лоцмансин, тер мет ни-ницицнгъү байсан орн-нутгудас ирцхэйн лоцманс цогцан ёрвэл уга гүдэрдэж көдлжэлгъэн—каналар кермс тасрхан уга ювджахиг тетгс-мин гидж Сүэцк каналин администраторин правленэ генеральн директор Махмуд Юнес, президент Насерин даалгъврар, ончлгдсан лоцманст ачллгъ ёгчахин төмдглдэж келв.

Французск юсчир эврэнн газардствин са хэлэл уга, Сүэцк каналиг бурушадж, эврэнн кермсэн ики холагъур эргүлдэж ювулцхана. Тийгээд, Сүэцк каналиг бойкотировать кеджэй төртэн Франц лавта ганцарн салгъгдэв. Цуг наадж орн-нутгуд, тер тоод каналиг „олзачирин ассоциац“ орджах орн-нутгуд, эркн чинрэйн чаджанын тускээр орн-нутгудин дарцг дор 300 гар керм каналар ювдэж гарв. Ода Сүэцк каналар Францас бишнэк газардствин цугъарань кермс ювджа.

Французск юсчир эврэнн газардствин са хэлэл уга, Сүэцк каналиг бурушадж, эврэнн кермсэн ики холагъур эргүлдэж ювулцхана. Тийгээд, Сүэцк каналиг бойкотировать кеджэй төртэн Франц лавта ганцарн салгъгдэв. Цуг наадж орн-нутгуд, тер тоод каналиг „олзачирин ассоциац“ орджах орн-нутгуд, эркн чинрэйн чаджанын тускээр орн-нутгудин дарцг дор 300 гар керм каналар ювдэж гарв. Ода Сүэцк каналар Францас бишнэк газардствин цугъарань кермс ювджа.

Малайд тустан байх зөв ёгхин тускар.

ЛОНДОН, майин 22. (ТАСС). Майин 13-д Лондонд экслэн, конституц туск төрр англо-малайск күүндэр ѵцклдур төгсв. Күүндэр төгсснэ хэбн барлгдсан Английн колониин министерствин шишлн тускан тускан

байх зөвтэ малайск федерацин шин конституц эн джилин авгуустин 31-с авн күцэгдхин гидж келгддэжнэ.

Тийгээд британс келн-амтнэ ни-ницицнгъүд Малай тустан байх дакал орн-нутг болхмн.

США-д көдлсн догши салькн

НЬЮ-ЙОРК, майин 21. (ТАСС). Канзас штатин дорд захарн, Миссури штатин десед захарн ѵцклдур догши салькн көдлэв. Кесг балгъесд эвдэрхэв. Түрүн авгдсан тоогъэр болхла, 35 күн алгдэж, дакад 200-гар күн шавтдэж.

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ.